

Opettajana vepsien maassa.

Ylläolevalla otsakkeella kirjoittaa opettaja Lyyli Laitinen Kotimaa lehdessä ensi vaikutelmiaan joutuessaan toimimaan bolshevikeista vapautuneelle vepsäläisalueelle Soutjärvelle. Kun nämä vepsäläiset ovat meille vielä vähän tunnettuja ja kun op. Lyytisen kirjoitus antaa hyvän kuvan niistä vaikeuksista, joita koulutyön alkaessa Itä-Karjalassa on, julkaisemme seuraavassa sanotun kirjoituksen kokonaisuudessaan.

22. II. 41.

Aamulla klo 11 maissa istuimme viimeinkin sairausauton paareilla matkalla Vepsään. Meitä on siinä Vepsän virkakuntaa: »kansanhuollon isä», kaupanhoitaja, valistusupseeri, 2 kreikkalaiskatolista pappia ja 14 »kansankynttilää».

Saavumme Soutjärvelle, jossa meitä odottaa lämmin ruoka ja kylpy. Vepsäläislapsia laskettelee mäkeä jokitörmässä. Lasken heidän päällysvaatetta. Kaikkeen on raskas elämä lyönyt leimansa. Kovia kokeneella Vepsän kansalla on jumalansanan nälkä. He tulevat kuuntelemaan saarnaa, josta eivät ymmärrä kuin muutamän sanan. Huomioni kiintyy kahteen tarkkaavasti kuuntelemaan vaimoon. He yhtyvät suomalaisen virteen. Arvaan heidät inkeriläisiksi. Jumalanpalveluksen päätyttyä puhuttelemm heitä ja saamme kutsun tulla heidän kotiinsa. — Menemme sinne illalla. Saavumme siistiin kotiin. Kansanomaisia käsitöitä on kaikkialla. — Illan kuluessa saamme kuulla niitä ihmeellisiä elämänkohtaloita, joita täällä joka askeleella tapaa. Enemmän meitä järkyttää emäntämme kertomus hänen sylilapsensa kuolemasta lotjassa Jeniseillä Siperian karkoitusmatkalla.

23. II. 41.

Jokainen elämä täällä on kuin kiteytynyt tuska, mutta ihmeteltävän paljon uskoa on säilynyt ihmisten sydämissä vaikeina aikoina. Se on kärsimyksissä kirkastunutta lujaa luottamusta Jumalan armoon ja Hänen johdatukseensa.

24. II. 41.

Opettajat Julia Rainio, Inkeri Sihvonen, Heimo Heikkinen ja allekirjoittanut määrätään eräälle koululle. Tulen sinne opettaja Heikkisen kanssa keskipäivällä, toisten jäädessä odottamaan myöhäisempää kyytiä.

Koulu on musta ja pieni, asunto eräässä vepsäläis-talossa vielä mustempi, jonka tiski jakaa kahtia. Seiniä peittävät repalaiset, tummat tapetit. Kaikkien kuden ikkunan melkein sormimmentävistä raoista tuulee niin, että lamppu tahtoo sammua lähellä ikkunaa.

Opettaja Heikkinen jää yöksi »postitaloon», minut ottaa naapuriperhe hoiviinsa. Saan kaikki perheen tuolit vuoteekseni.

25. II. 41.

Meille naisille on varattu huone ja keittiö asunnoksi eräässä talossa. Lähdän siistimään ja lämmittämään tulevaa kotiani.

Pesen ja lämmitän ja koetan pysyä toivorikkaalla mielellä, vaikka huoneiston erottaakin naapurihuoneistosta vain harva lautaseinä, jonka läpi tunkeutuu huonosti hoidetun lapsen ja kanojen haju. — Kanat pidetään pienessä häkissä keittiön nurkassa. — Vepsäläisvaimot käyvät katsomassa touhujani ja kun en ymmärrä heidän puhettaan, niin he koroittavat ääntään kuin vähäkuuloiselle puhuessaan. Kyselevät, onko minulla »musikkaa». Taas en ymmärrä, mutta kun toinen ottaa toista kaulasta kiinni, niin arvaan heidän kysyvän, onko minulla miestä. — Eukot alkavat tehdä poislähtöä, mutta silloin minäkin laitan ainoan vepsänkielentaitoni liikkeelle ja huudan: — Varastakaa (= odottakaa)! He »varastavat» ja saavat karamellejä.

Vaimojen lähdettyä alkaa sairas lapsi itkeä uikuttaa lautaseinän takana. Kanat kaakattavat ja vanha vaimo laulaa lapselle kalevalaisvälmää. Naiset puhelevat huutavalla äänellä kieltä, jota en ymmärrä. Joka sana kuuluu seinän läpi.

Minut valtaa ääretön yksinäisyyden tunne. Keski-Suomi on niin kaukana. Ääniseltä puhaltava uliseva tuuli paukuttaa ovia ullakolla ja viheltelee ikkunanraoissa, joita yritän sanomalehdillä tukkia. Lumi lentää yhtenä ryöppynä ulkona ja minua paleltaa sisäisesti. Onneksi opettaja Heikkinen saapuu. Hän katselee ja kuuntelee ja sanoo: — Ei tästä mitään tule! Niin lähdän takaisin pimeään postitaloon ja olen onnellinen.

Illalla teen ensimmäisen vierailumatkani vepsäläiskotiin. Astun pirttiin, joka vaikuttaa kohtalaisen siistiltä. Liedellä palavalla tulella keittää kouluikäinen poika perunoita. Hän laittaa äidin kehoituksesta myöskin samovaarin tulelle. Pojan kädet ovat ruvilla ja rakkuloilla samoinkuin uunin päällä makaavan alakouluikäisen sisarenkin. Äiti sanoo hautoneensa käsiä vesitiinussa, josta nousee inhoittava löyhkä kantta nostettaessa.

Ateria valmistuu. Äiti laittaa teekannussa »korviketta», paahdettuja hapanleivänpaloja, ja laskee samovaarista vettä päälle. Sitten hän kaataa pullosta sinappilientä vadille ja leikkaa paksusta limpusta viipaleita pöydälle. Sairas tyttö nostetaan uunin päältä lattialle. Hänen paljaisiin jalkoihinsa vedetään huopatossut ja tyttö kävelee vaivalloisesti pöydän ääreen haroittavin sormin. Poika poimii kuorittuina

keitettyjä perunoita vadille, kantaa sen pöytään ja niin istumme aterialle. — Emäntä kaataa teetä suureen kuppiin ja ojentaa sen minulle sanoen: — Ryyppää! ja minä ryyppään. Kastelemme vuoroin perunaamme sinappivatiin, haukkaamme leipää ja palanpainimeksi ryyppäämme hapanleipäteetä ilman soke-ria.

Minulle on avautunut uusi, outo, tuskantäyteinen maailma. Ihmettelen, kuinka ihmiset jaksavat tällaisissa olosuhteissa olla niin iloisia ja ystävällisiä kuin emäntänikin on.

— Iltamyöhällä saapuvat työtoverimme. He ällistyvät asunnon nähdessään. Koetamme rohkaista heitä, mutta masentuneita he kaikesta huolimatta ovat.

25. II. 4I.

Aloitamme koulun klo 9. Koululle mentyämme emme näe pihassa yhtään lasta, mutta sisällä kyllä. Siellä huudetaan ja huidotaan ja kun opettaja Heikkinen antaa uloskomennuksen, niin ympäriltä kuuluu huutoja: — Holodna om! Vilu om!

Kaikesta näkee, ettei kurista ole tietoa. Kun lapset saa asettua riveihin ja heidät lasketaan sisälle, niin syntyy taas samanlainen häläkkä. Komennamme heidät takaisin ulos. Sitä jatkamme, kunnes sisälle meno sujuu hiljaa. — Aluksi pidämme rukoukset. Opettajat veisaavat virren »Herraa hyvää kiittäkää» ja lapset ihmettelevät suut ammoltaan. Opettaja Heikkinen lukee Herran siunauksen ja sanelee sen jälkeen tärkeimmät koulun säännöt sekä antaa ensimmäisen läksyn: pöytä, uuni, ovi ja ikkuna. Muut osataan lausua, mutta pöydästä tulee väkisinkin peuta.

— Koulun loputtua saamme haltuumme erään pienen vepsäläistalon. Aloitamme heti sen siistimisen.

27. II. 4I.

Koulusta päästyämme jatkamme talomme puhdistusta. Opettaja Heikkinen purkaa väliseinän kahden keittiön väliltä. Siitä saamme hirsiseinät ja maalaa-mattoman lattian, penkit ja pöydät pestyämme hauskan pirtin. — Juodessamme iltateetä oman pöydän ääressä koko talo hohtaa puhtautta ja meistä tuntuu siltä kuin olisimme pitkän harhailun jälkeen päässeet kotiin.

28. II. 4I.

Ensimmäinen saunapäivä Vepsässä. Eikä se suinkaan ole leivinuunissa pyörimistä, vaan oikeassa suomalaisessa savusaunassa lekoittelemista. — Kiuaskivet pihisevät. Leppoisa vastanlempi täyttää ilman. Kaikki ikävät asiat unohtuvat ja me tuumimme:

— Mikäpä meidän on ollessa jouluakin täällä!

29. II. 4I.

Pidän ensimmäiset käsityötuntini Vepsässä. Pienemmällä tytöillä teetan vahakangaskoirat, suuremmilla pienet kirjo-ompeleliinat, joihin on piirretty helppo ristipistomalli. On siinä urakkaa, kun emme ymmärrä toistemme kieltä eivätkä tytöt ole oppineet ompelemaan.

— Ei luulisi heidän äitiensä ja mummojensa joskus kirjailleen niitä ihania »käsipaikkoja» ja paitoja, joita olen jäljentänyt näinä päivinä. — Mennessäni eilenkin vettä noutamaan näin vilauksen erään kaivolla

olleen vepsäläisvaimon alushameesta. Se oli kauttaaltaan kirjottu punaisin pienin ristipistoin. Nostin eukon päällyshametta ja sanoin: — Ai, kun sinulla on kaunis alushame! Enkö saisi tulla joskus piirtämään sen? — Tule, tule! — virkkaa vaimo ja neuvoo talonsa. Kaivolla olleet toisetkin vaimot kutsuvat minua luokseen »istumaan».

2. I2. 4I.

Tulemme koulusta jokainen neljä hyvin lamaanu-neina. Oppilaat ovat ennen saaneet hälytä välitunnit sisällä. Kun heidät ajetaan ulos, hyttisevät he viluisaan seinävierillä. Kintaita ei useilla ole mukana. Ovat jättäneet ne kotiin. On siinä työtä ennenkuin heidät saa hiukankaan liikkeelle. — Suurimmissa tytöissä näkyy kommunistisen kasvatuksen jälkiä, mutta yleensä oppilasaines on hyvää, kun heidät vain saisi totutettua kuriin.

Paljon sitkeyttä ja rakkautta ja uskoa Jumalan apuun tällä työsaralla tarvitaan. — Jos on joskus luulut johonkin pystyvän, niin ne luulot karisevat täällä itsestään pois.

4. I2. 4I.

Käymme iltapimeällä useissa vepsäläiskodeissa. Kaikkiialla saamme osaksemme suurta ystäväisyyttä.

Vepsäläistalo on erikoinen vanhan Suomen asukkaasta. Siinä ovat saman katon alla, kuten Aunukses-sakin, kaikki talon rakennukset saunaa lukuunottamatta. Jo ulko-oven lukkolaite on erikoinen, sisältä-päin sulkeutuva salpa, johon sidottu naru kulkee salvan yläpuolella olevasta reiästä ulkopuolelle. Kiskoin aluksi ja koputtelin pimeässä talojen ovia enkä omin apuinen päässyt rappua kauemmaksi, kunnes huomasi vetää narusta.

Sisällä vepsäläistalossa pistää erikoisesti silmään korkeaksi »petattu» vuode, jonka sivustoja kiertävät kauniit kotitekoiset pitsit. Vuoteen päällä on aina korkea tyynyryökkiö puhtain, kirjoituin päällyksin. Eräässäkin perheessä tyynyryökkiön tyynyt pienentyivät ylöspäin, niin että korkeimpana seisova tyyny oli vain 15 sm. sivultaan. Se oli kuin mikäkin pyramidi.

Mutta kaikista enemmän meitä ihmetyttävät uunien peltilaitteet, joihin jo Äänislinnassa olimme tutustuneet. — Uuninkuopen- ja seinänvälisessä nurkkauksessa tai uunin kyljessä on luukku. Peltejä avatessasi avaa ensin luukku. Työnnä sitten kätesi pimeään ja mustaan onkaloon, jonka jossakin seinämässä on aivan kuin maitohinkin kansi. Nosta se lattialle ja työnnä kätesi uudelleen ja nosta toinen kansi samasta aukosta. Silloin vasta ovat pellit auki ja lämmitys voi alkaa. Kädet nokeentuvat moisia laitteita hoidellessa eikä peltejä voi koskaan pienentää. Saamme kuulla synn. Samovaarin torvi pistetään luukusta sisään. Siksi pellit ovat tällaiset.

Niitä arvoisia lehtemme tilaajia, jotka ovat siihen tilaisuudessa, pyydämme ystävällisesti suorittamaan lehtemme tämän vuoden tilausmaksun 50 mk. Karjalan Sivistysseuran postisiirtotilille nro 6171.
